

ARCHIVE COPY

Please return.

Հրատարակութիւն Ամերիկահայոց Արեւելեան Թեմի Ազգային Առաջնորդարանի
A Publication of the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America

Volume VII, Number 7, 8
November, December 1984

Ն.Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք որ Մեծի
Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսը,
Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Հայրապետը
Հանդերձեալ է հովուապետական այցելութիւն մը
չնորհելու Հիւսիսային Ամերիկահայ Թեմին,
յառաջիկայ Նոյեմբեր 9 - 20-ի միջոցին:
Վեհափառ Հայրապետը Նոյեմբեր 11-ի
Կիրակի օրը պիտի օձէ Մոնթէպէլոյի Ս. Խաչ
նորակառոյց տաճարը:
Թեմիս Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, ընդա-
ռաջելով Արեւմտեան Թեմի բարեկրան
Առաջնորդին՝ Գերշ. Տ. Եփրեմ Ս. Եպիսկոպոսի
հրահրանքին, պիտի մեկնի Գալիֆորնիա,
մասնակցելու համար Վեհափառ Հայրապետին
ընդունելութեան եւ մայր տաճարին օծման:
Բարի գալուստ Վեհափառ Հայրապետին:
ԽՄԲ.

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ԲՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ
ԿԱՄՕՔԸ ԱԶԳԻՍ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ,
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՒՈՅ ԱՅՐԱ-
ՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԷԶՄԻԱՍԻ

Բրիստոսիանի սիրոյն Ողջոյն ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ, ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ, ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ
ԹՈՒՐԿԻՈՅ, ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ, ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ
ՀԱԻՍԱՍՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Handwritten signature and text in Armenian script.

Մ.Խ. — Պերլինի Վեհաժողովի վախճանէն առաջ,
Մուլթան Համիտ պահանջեց Ներսէս Պատրիարքէն, որ
ես Պոլիս կանչէ իր կողմէ ուղարկուած պատուիրա-
կութիւնը:

Այդ ժամանակ էր, որ Ներսէս Պատրիարք արտա-
սանց իր խիզախ մերժողականը: Ինքն իսկ կը պատմէ
այդ, Հոկտ. 6, 1878 թ. Ազգային ժողովին մէջ իր ար-
տասանած խօսքին մէջ. —

«Աստ սպառնալիք ու քարճարգոյն հրաման եկաւ
ինձ Դոնէն՝ Պատգամաւորները Պերլինէն յետս
կոչելու, որուն պատասխանեցի, թէ աւելի լաւ կը
համարէի կախուիլ Պատրիարքարանէն ...»:

Ակնարկութիւնը կ'երթայ Պոլսոյ Յունաց Գրի-
գորիոս Պատրիարքին, որ 10 Ապրիլ 1821-ին, Զատիկի
առաւօտուն կախուեցաւ Յունաց Պատրիարքարանի
դռնէն, Յունաստանի անկախութեան պայքարի իբրեւ
զոհ:

(Տես Ատենագրութիւնի Ազգ. Ժողովոյ, 1878, էջ 181)

PATRIARCH
NERSES VARJABEDIAN
AND THE RUSSO-TURKISH WAR OF 1876

by Dr. Ara Caprielian

Certain events in Armenia's past stand out because they
are generally credited with internationalizing that coun-
try's incessant and turbulent quest for emancipation. One
of those events was the Russo-Turkish war of 1876 which
was viewed by 19th century Armenians, inexperienced in
Great Power politics and diplomacy, as a unique oppor-
tunity to press European states in order to ameliorate the
abject condition of Armenians in the interior provinces
of the Ottoman Empire. While the aborted attempts of
1876-78 bring to mind Khrimian Hairig, who journeyed
to Berlin to present Europe with the entreaties of
beleaguered Armenians, few remember that Bishop Khri-
mian, Archbishop Khoren Nar-Bey and Minas Chera-
z were sent to Berlin by Archbishop Nerses Varjabedian,
then Patriarch of Armenians in the Ottoman Empire.

Patriarch Varjabedian, in meeting with foreign
diplomats, pointed out that while Armenians were
grateful to Russia, their safety and well being depended
on national autonomy for Armenian and Great Britain's
position in that matter. In a letter published in Sarukhan's
The Armenian Question and the National Constitution,
Archbishop Varjabedian states, "so that this word
(autonomy) may not frighten anyone, here is my formula
— 'administration de l'Armenie par les Armeniens' ."

(Cont. on page 2)

ԲԱՐԵԽԱՄՈՂԸ ԱՍՏՈՒԱԾ, ՄԵՐ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՏԱՆՆԵՕԹԻԱՐԵԱՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ, ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ
ՅԱՀԱԼ Է ՊԱՐԳԵԵԼԱ ՍՈՒՐԲ ԸՆԳՈՎ ԿԵՐՏԵՂՈՒՄ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԷՄՔԵՐ, ՈՐՈՒՔ ԻՐԵՆՑ ԵՐԿԱՍՏՈՒՐ ԾՆՈՐՀՆՆՐՈՎ
ԵՒ ԱՐԺԱՆԱՅԻՆՍԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԵԱՄ ԲԱՐԵՊԵՆԵՆԻ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԵՐ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՆ:
Ինչպէս ՅԱՅՆԵՒ Է, ԺԹ ԴԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԻ ԿԷՍԻՆ, ԱՅԳԻՍԻ ԲԱԶՄԱՇՆՈՐՀ ՄԷԿԸ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱՒ Տ. ՆԵՐՍԷՍ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԸ, ՈՐ, ԻՐԻՆԻ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԷՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԹՈՒՈՒ
ԳԱՀԱԿԱԼ, ՄԵԾ ՀԻՉԱԿ ՎԱՏԱԿԵՑ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ:
ՆԱ ՍՈՒՆԻՆ 1837 թ. ԿԱՐՈՒ ԽԱՍԳԻՆԸ ԹԱՂԱՄԱՍՐԻՍ ԵՒ ՍՈՎՈՐԵԼ ՏԵՂԻ Ս. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՈՒՄ, ԱՊԱ
ԻՐ ՈՒՍՈՒՆԻ ԷՒ ԱՌԺ. ՍԱՐԵԼ ԿԱՐԵԼ ԻՆՔԻՍՏԻՏՈՒՄՈՒՄ: 1855 թ. ՏԵՂԱՓՈՒՆԵԼ Է ԱՐԿԵՆԱՊՈԼԻՍ ՈՒՍՈՒՆԸՅԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՈՆՈՎ: ԵՐԵՎ ՏԱՐԻ ԱՆՑ, ԱՌԱՋՆՈՐԳ Տ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԻՍՏԱՆԵԼԵԱՆԻ ԶԵՆԱՄԲ, ՁԵՆՆԱԳՐՈՒՆԵԼ Է ԿՈՒ-
ՍԱԿՐՈՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ԿԱՐՁ ԺԱՄԱՆԱԿ ՅԵՏՈՑ ԷԼ ՍՏԱՑԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ: ՎԵՐԿԱՆԱՆԱԼՈՎ Կ. ՊՈԼԻՍ,
ՄԱՒԱԼՈՒՄ Է ԱՐԿԻՆԱՇԱՏԱՑ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԻՒՆ: ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒՄ Է ԻՌՈՒՄԻՆԻՍ, ՏՐԱՆՍԻԼՎԱՆԻԱ ԵՒ ԱՐՄԱՆ, ՏԵՂԻ ՀԱՅ
ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻՆ ԱՅՑԵԼԵԼՈՒ ԵՒ ՀՈՐՈՒՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՒԹԻՒՆ ԲԱՇԽԵԼՈՒ ՀԱՅ ՀԱԻՍԱՍՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ:
ՍՄԻ Տ. ԿԻՐԱԿՈՍ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ, ՏԵՄՆԵԼՈՎ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԿԻՆԱՇԱՏՈՒ-
ԹԻՒՆԸ, ԱՐԿԵՆԱՅԻՆԵՐԻ ԽՆԴՐԱՆՔՈՎ 1862 թ. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ Է ՁԵՆՆԱԳՐՈՒՄ ՆՐԱՆ 25 ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍՍՐԻ ՀԱՄԱԿՈՒՄ:
1866-ին ՆՐԱ ՋԱՆՔԵՐՈՎ ԽԱՍԳԻՆԵՐՈՒՄ ԲԱՑՈՒՄ Է ՆՈՒՊԱՐ-ՇԱՀՆԱՋԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ: 1872 թ. ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՍԻՆ
ԱՅՑԵԼԵԼՈՎ, ՆԱ ԱՅՑՆՈՒՄ Է ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՈՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ ԴԱՍԸ:
Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԸ ԿԱՐՁԱՅԻՆ, ՍԱԿԱՅՆ ԲԵՂՆԱՒՈՐ ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ, ՈՐՊԷՍ
ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ ԵՒ ՔԱՐՈՁԻՉ, ՋԱՆԱՋԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ԱՆԴԱՄ, ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՏՆԵՊԵՏ, ՊԱՏՐԻԱՐԲԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒՐԻԱԿ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ, ԱՅՆՔԱՆ ԱԶՔԻ Է ԸՆԿՆՈՒՄ, ՈՐ ԽՐԻՍՏԵԱՆ
ՀԱՅՐԻԿԻ ՊԱՏՐԻԱՐԲԱԿԱՆ ԱԹՈՒՈՒՑ ՀՐԺԱՐՈՒՄԻՑ ՅԵՏՈՑ, Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐԲ Է ԸՆՏՐԻՈՒՄ 1874 թ., ԵՐԲ
ՆԱ ՀԱՅԻՑ 37 ՏԱՐԵԿԱՆ ԷՐ:
ՆՐԱ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ ՋՈՒԳԱԴԻՊԵՑ 1877 թ. ԻՌՈՒՍ-ԹՈՒՐԿԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՋՄԸ: 1878-ի ՄԱՐՏԻ 3-ին
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒՄ ՍԱՆ-ՍԹԵՑԱՆՈՑԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒՄ ՆՇՈՒՄ 16-րդ 80ԴՈՒՄԸ, ՈՐ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ ԷՐ ՀԱՅՆԵՐԻՆ ԵՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ, ԽՄԲԱԳՐՈՒՆԵԼ Է ՆԱԵՒ Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐԲԻ ՋԱՆՔԵՐՈՎ: ՅՈՑԺ ԲԵՂՄԵՆԱՒՈՐ ԵՂԱՆ ՆՐԱ
ՊԱՏՐԻԱՐԲԱԿԱՆ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԸ, ՄԵԾՊԷՍ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅ ԱԶԳՈՒ-
ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ:
1884 թ. ՄԱՅԻՍԻՆ, ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՍԻՆՈՒՄ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ, Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԸՆՏՐՈՒԹԵՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, ՍԱԿԱՅՆ, ՀԻՒՆԱԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ՆԱ ՀՐԺԱՐՈՒՄԻՑ ԱՅԳ
ՊԱՏՄԱՆԱՍՏՈՒ ՊԱՇՏՈՆԻՑ ԵՒ ՀԻՆԳ ԱՄԻՍ ՅԵՏՈՑ, 1884 թ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 26-ին, ՎԱԽՁԱՆՈՒԹԵՑ ԴԵՆ 48 ՏԱՐԻՔԸ
ԶՐՈՂՈՐԱԾ:
Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐԲԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԸ ԼՐԱՆՈՒՄ Է ԱՅՍ ՏԱՐԻ ԱՇՆԱՆԸ:
Տ. ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԸ ԲՆԱԻՌՈՒԹԵԱՄ ՀԵՋԱՀԱՄԲՈՐ, ԼԱՅՆԱՌՈՂ, ԳԱՂԱՓԱՐԱՊԱՇՏ ԵՒ ՊԱՐ-
ՋԱՍԷՐ ՄԻ ՀՈՐԵՆՈՐԱԿԱՆ ԷՐ, ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԻՌՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ԿԱՍԱՐԵԱԼ ՏԻՊԱՐ, ԻՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՀՈ-
ԳԵՆՈՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԶՔԱՌՈՒ ԳԷՄՔԵՐԻՑ ՄԷԿԸ՝ ԱԶԳԱՍԻՐԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ԶԳԱՑՈՒՄՆԵՐՈՎ ԽԱՆԴԱՎԱՐ:
ՄԵԾԱՆՈՒՄ ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲԸ ՈՒՂԻՂ Է ԲՆՈՒԹԱԳՐԵԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻՆ, ՀԵՏԵԵԱԼԸ ԳՐԵԼՈՎ ՊԱՏԿԵՐԱՒՈՐ
ԿԵՐՊՈՎ ՆՐԱ ՄԱՍԻՆ. «ՆԵՐՍԷՍ ԻՐ ԱԶԳԻՆ ԲԱՐԻՈՑԵՒ ԵՒ ՅԱՌԱԶԻՄՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՆՁԱՅՈՑՁ ԵՂԱԻ: ՆԵՐՍԷՍ ԻՐ
ԱԶԳԻՆ ԶՇՄԱՐԻՑ ՕԳՈՒՑԻՐԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆՁՆՈՒՄ ԲԱՇԽՈՒՄ: ՆԵՐՍԷՍ ԻՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԺՈՒ ՄՇԱԿ
ԵՂԱԻ ... ՆԵՐՍԷՍ ԱՐԿԵՄԱՐ ԵՒ ԱՐԺԱՆԵՕԲ ԲԱՐՋԱՐԱՑԱԻ: ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԱՍԻՆ ԶԱՓ ԻՐ ԱԶԳՆ ՈՒ
ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՇԱՀԵՑՈՒՑ ԵՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՑ:
ՄԵՆԻ ՍԻՐՈՎ ԵՒ ԽՈՐ ԳՈՀՆՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՄ ԵՆՔ ԸՆԴՅԱՌԱՋՈՒՄ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ ՄԵՐ ԵՂՔՈՐ, Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԱՅՈՑ
ՊԱՏՐԻԱՐԲ Տ. ՇՆՈՐՀՔ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ 22 ՓԵՏՐՈՒՄ 1984 ԹՈՒԱԿԻՐ ԳԻՄՈՒՄԻՆ ԵՒ ՍՈՑՆ ՄԵՐ ԿՈՆ-
ԴԱԿՈՎ ՀՐԱԿԻՐՈՒՄ ԵՆՔ ՄԵՐ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ՀԱՄԱՑՆ ՄԵՐ ՀԱԻՍԱՑԵԱԿ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ՈՐ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՈՐ
Ի ՍՓԻՒՌՍ ԱՇԽԱՐՀԻ, ՍՈՑՆ ՏԱՐՈՒՄԸ ԱՇՆԱՆԸ ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ԿԵՐՊՈՎ ՏՕՆԱԽՄԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՌ ԹԵՏԱՍԱԿ Տ. ՆԵՐՍԷՍ
ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ ՍՐԱՋԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲԻ, ՆԱԵՒ ԶԵՐՄԱՊԷՍ ԱՂՈՒԹԵԱՆ ՆՐԱ ՀՈՐՈՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԵՐԿԱՆԱՅԻՆ
ՅԱԻԵՐԺՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ:
«ՅԻՇԵՑԻՔ ԶԱՌԱՋՆՈՐԴՍ ԶԵՐ ՈՐ ԽՕՍԵՑԱՆ ԶԵՋ ԶՐԱՆՆ ԱՍՏՈՒԾՈՑ, ՀԱՅՑԵԱԼՔ ԵՆԼՍ ԳՆԱՑԻՑ ՆՈՑԱ ՆՄԱՆՈՂՔ
ԵՂԵՐՈՒՔ ՀԱԻՍԱՑՈՑ» (ԵՐԲ. ԺԳ 17):

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

PATRIARCH NERSES VARJABEDIAN

(Cont. from page 1)

It would be useful to briefly trace the series of events in question in order to understand why the hopes nurtured by Patriarch Varjabedian and the Armenian people ended in bitter disappointment.

When in 1876 a popular insurrection flared up in Bulgaria against Turkey, the latter crushed the rebellion by killing an estimated 20,000 Christians. Russia, seeing in these events an opportunity with which to pursue her own national interests while posing as the defender of the Slavic peoples of the Balkans, declared war on Turkey on April 24, 1877. A year later, Turkey was defeated and was obliged to accept the Treaty of San Stefano in March of 1878.

It should be said that this war was fought partly on the Armenian tableland. Armenians hoped that these lands would not be returned to the Porte after the war but would become part of the Tsarist Empire, preferably with some provision for local self-rule. When at San Stefano it was discovered that this Russian annexation could not be implemented, the Russians dropped the matter in favor of a plan of reforms to be introduced in the Eastern provinces by the Porte with the guarantee of the Tsar. Article 16 of the Treaty concerned the Armenians and read:

As the evacuation of the Russian troops of the territory which they occupy in Armenia and which is to be restored to Turkey, might give rise to conflicts and complications detrimental to the maintenance of good relations between the two countries, the Sublime Porte undertakes to carry into effect, without further delay, the improvements and reforms demanded by local requirements in the provinces inhabited by the Armenians, and to guarantee their security from Kurds and Circassians.

Unfortunately, this treaty never brought the Armenians the needed reforms. As Michael Florinsky, a noted scholar of Russian affairs, states, the Treaty "was greeted in Great Britain with an almost hysterical outburst of Russophobia."

Disraeli, finding the Treaty unacceptable as far as British interests were concerned, insisted on submitting the Treaty to a European Congress. Thus convened the Congress of Berlin. Here, Britain and Turkey concluded the Cyprus Convention whereby the British promised that if Russia retained the districts of Kars, Ardahan, and Batoum, Great Britain would protect Turkey and her territories by force of arms. Also, by the Anglo-Russian Memorandum of May 30, 1878, England reserved the right to share the introduction of reforms in the Eastern Provinces of Turkey with Russia.

In return, the Sultan agreed to introduce some reforms for Christians, and also granted the island of Cyprus to the British. Finally, the British and Russians met in secret and discussed article 16 of the San Stefano Treaty. "England would not agree to the evacuation of the Russian troops from Armenia being made conditional upon the implementation of the reforms. Russia would not insist, and Germany simply could not be bothered with such details as the safety of the Armenians in their homeland." Thus, article 16 was replaced with article 61 of the Treaty of Berlin.

"The Armenians were handed over to the mercy of the Turks with the studiously vague assurance of reforms and protection, a restatement of the benevolent platitudes of San Stefano. The Congress, however, took good care to eradicate Russian influence in the administration of the Balkan and Asiatic settlements by substituting a maze of European commissions for the Russian agencies provided at San Stefano."

It is true that a plan of reforms was prepared dealing with the organization of an efficient gendarmerie, reforms in the judicial system, reforms in the matters of taxation, and the appointment and security of tenure of honest and competent governors and judges. But a lack of desire to change and the absence of honest officials made it easy for the Sultan to ignore his contractual obligations. So the English were merely contented by "appointing a number of consular officials whose duty it was to bring to the attention of the Turkish and English governments the oppressions and depredations to which the non-Mohammedan subjects in the Eastern provinces were subjected."

As subsequent events showed, the provisions of the Treaty of Berlin concerning the Armenians were empty words because without an adequate machinery to supervise reforms, and without the spectre of Russian troops, the Sultan was under no compulsion to implement his pledge. The Gladstone Ministry of 1880 tried to induce the Concert of Europe to act in unison and force the Porte to execute the stipulated reforms. The Powers submitted "Collective Notes" but they did not produce any results. The Porte promised to give the matter consideration, only to drop the matter when the Powers were occupied with more urgent business. In 1896, the Duke of Argyll published *Our Responsibilities for Turkey*, in which, commenting on the role of the British concerning the Armenians, he wrote, "As for the unfortunate Armenians, the change (substitution of article 16 of the San Stefano Treaty by article 61 of the Treaty of Berlin, ed.) was simply one which must tend to expose them to the increased enmity of their tyrants, whilst it damaged and discouraged the only protection which was possible under the inexorable conditions of the physical geography of the country."

Meanwhile, the repressions continued and the European Powers intervened only occasionally through diplomatic channels and notes. Turkey realized that the presence of Armenians might one day be used by Europe or Russia as a means of extracting concessions from her. The latter part of the nineteenth century brought

(Cont. on page 3)

ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Շնորհօքն Աստուծոյ եւ ընտրութեամբ Երեսփոխանական ժողովոյ, Յիսուսի Բրիստոսի ծառայ, Ամենապատիւ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեան ծնած է Հասգիւղ 1837 Յունուար 28-ին:

Հագիւ երկու տարեկան էր եւ սկսած էր վանկեր իրարու հետ կապելով բառեր արտասանել, երբ մեծ պահոց առաջին օրը եկեղեցի տարուեցաւ: Մանուկն երբ տեսաւ, որ ժողովուրդը կոնակը խորանին տուած գաւիթը կը դիտէ՝ սկսաւ խնդալ: Մայրն իր գաւակին բարձրաձայն խնդալն արգիլելու համար՝ մեծ նեղութեամբ հասկցուց անոր, որ Հրաժարիմ կարդացուած ատեն ժողովուրդն այդ դիրքին մէջ գտնուելու է: Այս հրաժարիմ բառը լաւ մը տպաւորուեցաւ մանկան մտքին մէջ եւ արձանագրուեցաւ լեզուին վրայ. տարին եթէ հարիւր անգամ եկեղեցի երթար՝ եօթնասուն ութ անգամ կոնակը խորանին կուտար եւ քսաներկու անգամ երեսը խորանին կը դարձնէր:

Նորին սրբազնութիւնն իր առաջին ուսումն ատու հասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին մէջ, ուր իր բարի վարքն, սրամտութիւնն եւ ժրջանութիւնը յայտնող վկայականներով հարստացաւ:

1855-ին մասնաւոր դաստիարակութեան պաշտօնով Ազրիանապոլիս գնաց: Քաղաքին ազգայինները զինքը սիրելով հոն Արշակունեան մայր վարժարանին մէջ դասաւանդութեան հրաւիրեցին: Հրաւերն ընդունուեցաւ, եւ նորին սրբազնութիւնն հետեւեալ օրը Արշակունեան վարժարանը մտաւ եւ քննելու համար եկաւ կայնեցաւ առաջին կարգի աշակերտներուն առջեւ, որոնց մէջ կը գտնուէր նաեւ այս տղերքը գրողը: Մեծ փառք ու պատիւ է ինծի նորին սրբազնութեան պէս դասատու մը ունեցած ըլլալս, սակայն չեմ կարծեր՝ թէ սրբազան պատրիարքն ալ իրեն պարծանք համարի ինծի պէս աշակերտ մը ունեցած ըլլալը...

1858-ին, օր մը մէկէն ի մէկ զրոյց մը տարածուեցաւ քաղաքին մէջ, որ Պողոս պատուելին հագուստը պիտի փոխէ: Եւ արդարեւ նորին սրբազնութիւնը դիմած էր քաղաքին առաջնորդ Արիստակէս եպիսկոպոսին եւ խնդրած էր, որ զինքն անպատճառ եւ անմիջապէս վարդապետ ձեռնադրէ. սպառնալով, որ եթէ իր խնդրքը չկատարուէր՝ քաղաքէն պիտի մեկնէր: Արիստակէս եպիսկոպոսն, որ վերջին տեղապահ իղաւ, պալատի մէջ ազգին մէկ մեծ իրաւունքը պաշտպանեց եւ վերջը խեղճութեան մէջ մեռաւ, առանց պատրիարքարանէն հրաման խնդրելու եւ ընդունելու, ստիպուեցաւ վարդապետ ձեռնադրել Պողոս պատուելին, որ եղաւ Ներսէս վարդապետ:

1862-ին քննութեան պաշտօնով Զէյթուն զրկուեցաւ, ուր Սոյ կաթողիկոսէն եպիսկոպոս օժուելով Պոլիս դարձաւ:

1865-ին Մկրտիչ եպիսկոպոսի, այժմեան Սոյ կաթողիկոս, խնդրոյն համար Եգիպտոս քննիչ գնաց, եւ հոն քանի մը կարեւոր կտակներ կարգադրելէն ետքը՝ Պոլիս եկաւ եւ Շահ-Նազար-Նուպարեան վարժարանը բացաւ: Նոյն տարին էր որ Սահմանադրութեան վերաբնութեան Մասնաժողովին անդամ եղաւ:

1866-ին Նորատունկեան Յակոբ եւ Նեվրուզեան Արեթիկ էֆէնտիներուն հետ կաթողիկոսի ընտրութեան համար էջմիածին գնաց: Վեհափառ Գէորգ կաթողիկոսն իր բռնած ընթացքովն աղէկ համոզեց զմեզ, որ սրբազան պատրիարքն առաջին կարգի ընտրելի մէ, բայց նորին սրբազնութեան դժուարը չգայ, ընտրող չէ:

1868-ին պատրիարք պիտի ըլլար, բայց Նորին արքեպիսկոպոս Լուսինեան, այն ատեն Գալֆանեան, քանի մը կրօնաւորներ համոզելով՝ անոնցմէ ստորագրութիւն առած ու էջմիածին հեռագրած էր, որ Սոյ եպիսկոպոս մը պատրիարքական աթոռին ընտրելի կը ներկայացուի: Նորին արքեպիսկոպոսին այս հեռագիրն երեւան կ'ելլէ ու շատ մը վիճաբանութիւններու տեղի տալէ ետեւ, վերջապէս Նրիմեան կ'ընտրուի պատրիարք, թեպէտեւ միւս կողմէն

U.S. Postal Service STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION <small>Required by 39 U.S.C. 3685</small>		
1A. TITLE OF PUBLICATION OUTREACH	1B. PUBLICATION NO. 4 2 6 4 9 0	2. DATE OF FILING Oct. 18, 1984
3. FREQUENCY OF ISSUE MONTHLY	3A. NO. OF ISSUES PUBLISHED ANNUALLY 12	3B. ANNUAL SUBSCRIPTION PRICE
4. COMPLETE MAILING ADDRESS OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, City, County, State and ZIP+4 Code) (Not printers)		
138 East 39th Street, New York, NY 10016		
5. COMPLETE MAILING ADDRESS OF THE HEADQUARTERS OF GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHER (Not printers)		
138 East 39th Street, New York, NY 10016		
6. FULL NAMES AND COMPLETE MAILING ADDRESS OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR (This item MUST NOT be blank)		
PUBLISHER (Name and Complete Mailing Address) Armenian Apostolic Church of America, Inc.		
EDITOR (Name and Complete Mailing Address) Rev. Khoren Habeshian, 138 E. 39th Street, New York, NY 10016		
MANAGING EDITOR (Name and Complete Mailing Address) Same as above		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated. (Item must be completed.)		
FULL NAME		
COMPLETE MAILING ADDRESS		
None		
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)		
FULL NAME		
COMPLETE MAILING ADDRESS		
None		
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 423.12 DMM only) The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes (Check one)		
☒ (1) HAS NOT CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS ☐ (2) HAS CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS <small>(If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)</small>		
10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION (See instructions on reverse side)	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NO. COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE
A. TOTAL NO. COPIES (Net Press Run)	10,200	10,200
B. PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION 1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales 2. Mail Subscription (Paid and/or requested)	None	None
C. TOTAL PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION (Sum of 10B1 and 10B2)	None	None
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES	9,400	9,300
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	9,900	9,900
F. COPIES NOT DISTRIBUTED 1. Office use, left over, unaccounted, spoiled after printing 2. Return from News Agents	300	300
G. TOTAL (Sum of E, F1 and 2—should equal net press run shown in A)		
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete	SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER Rev. Khoren Habeshian, Editor	

PS Form 3526, July 1984

(See instruction on reverse)

OUTREACH

Archbishop Mesrob Ashjian
Prelate
Rev. Khoren Habeshian
Editor

OUTREACH (USPS 426-490) is published monthly by the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America, 138 East 39th Street, New York, New York 10016, (212) 689-7810. Unsolicited manuscript will be considered for publication; please include a stamped, self-addressed return envelope. We reserve the right to edit articles in order to conform to space limitations. Signed articles do not necessarily reflect the policy of the Armenian Apostolic Church of America. Send all correspondence to the above address to the attention of the Editor. Printed in the United States of America, Second class postage paid at New York, N.Y. 10016.

Մահարան Ներսէս Արքեպ. Վարժապետեանի (Գում-Գարուի Մայր Եկեղեցւոյ Գաւիթը)

«ԽԱՐԻՍԱՅԻ ԿԱԹՍԱՆ

ԵՒ

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ԸՆԲԵՓԸ»

«Իսրայէլ, դու փրկիցես գեց . . .»

Խորմեան Հայրիկի քարոզը՝ Պերլինի վեհաժողովէն դարձին,
Կ. Պոլսոյ Մայր Եկեղեցոյ մէջ, 1878 Յուլիս:

Մ. Խ. Պերլինի վեհաժողովէն դարձին, Ներսէս պատրիարքի եւ Ազգ. ժողովի կողմէ ուղարկուած պատուիրակութեան պետ, Խորմեան Հայրիկ իր առաջնութեան մասին քարոզ մը խօսեցաւ Պատրիարքանիստ Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցոյ մէջ, ուր ծայրէ ծայր լեցուած էր խուռնեքամ ժողովուրդով: Ժամանակակից գրող մը, Խաչիկ Խան Սարաքեան գրի առած է սոյն քարոզը, որ պատմական մեծ նշանակութիւն պիտի ունենար մեր ժողովուրդի պատմութեան եւ ապագայ կեանքին համար: Քարոզը քանիցս տպուած է հայ մամուլին մէջ, զանազան տարբերակներով եւ միշտ ալ պահած է իր քարոզութիւնն ու նշանակութիւնը:

«Օրհնեալ եւ սիրելի ժողովուրդ հայոց: Հիմա դուք ամենքնիդ ալ ականջնիդ սրած, անհամբեր եւ սրտատրոփ կը սպասէք թէ արդեօք Խորմեան Հայրիկ ի՞նչ աւետիս բերած է մեզ Բերլինի վեհաժողովէն եւ թէ ի՞նչ պիտի ըսէ Յուլիոս-Սարգիստի մասին, որ աշխարհի հզօր տէրութիւնը շնորհեցին մեր հայաբնակ զաւառներուն: Ինչ որ կ'ըսեմ լա՛ւ մտիկ ըրէ՛ք, ըսածներուս իմաստը խորապէս ըմբռնեցէ՛ք եւ ամենքնիդ ալ դացէ՛ք աղէկ մը խորհեցէ՛ք ըսելիք խօսքերուս վրայ . . .»

Խորմեան Հայրիկ, Խորէն Եպսկ: Նար-Պէյ, Սո. Փափագեան, Մ. Չերազ
(Պերլինի վեհաժողովին Պատուիրակութիւնը)

«Գիտէ՛ք որ մենք Ներսէս Պատրիարքի եւ Ազգային ժողովոյ որոշմամբ իբր պատգամաւոր դացինք Բերլին Հայկական Դատը մեծ պետութեանց վեհաժողովին ներկայացնելու համար: Շատ մեծ յոյս ունէինք, որ վեհաժողովը աշխարհին խաղաղութիւն՝ իսկ փոքր եւ ճնշեալ ազգաց, ի թիւ որոց նաեւ մեր ազգին՝ ազատութիւն պիտի շնորհէր: Վեհաժողովը բացուեցաւ. աշխարհի մեծ պետութեանց քաղաքագէտ պատգամաւորները շարունակեցան կանանչ սփռոցով ծածկուած դիւանագիտական սեղաններուն բոլորտիք, իսկ փոքր եւ ճնշեալ ազգաց պատգամաւորներս վեհաժողովէն դուրս կը սպասէինք: Վեհաժողովին մէջտեղը, կանանչ սփռոցով ծածկուած սեղանի մը վրայ, դրուած էր մեծ կաթսայ մը խարխալ, ուրկից բաժին պիտի ստանային աշխարհին մեծ ու փոքր ազգերն ու տէրութիւնք: Ժողովականներէն ոմանք կը քաշէին Արեւելք, ոմանք կը քաշէին Արեւմուտք եւ այսպէս երկար վիճաբանելէ յետոյ, սկսան կարգաւ, մի առ մի, ներս կանչել փոքր ազգաց պատգամաւորներ: Նախ Պոլկար ներս մտաւ, ապա Սերպիացին, Դարազաղցին, որոց կողքին կախուած սուրբորու չաբուրջուքոց զբաւեց ժողովականներու ուշադրութիւնը: Բաւական խօսելէ յետոյ, այս երեք պատգամաւորները քաշեցին իրենց սուրբը եւ իբրեւ երկաթեայ շերտի խոթով խարխալի կաթսային մէջ, իրենց բաժին խարխալն առին եւ հպարտ ու համարձակ հեռացան: Կարգէ եկաւ Հայոց պատգամաւորին. ես մտտեցայ եւ Ազգային ժողովին կողմի դեռքս տրուած աղբսաթուղթը ներկայացուցի եւ աղաչեցի, որ իմ ամանս ալ լնուն խարխալ: Յանժամ կաթսային գլուխ սպասող մեծաւորները ինձ հարցուցին «Ո՛ւր է քո երկաթեայ շերտիդ, յիբրա՛ւ հոս խարխալ կը բաժնուի, բայց երկաթեայ շերտի չունեցողն չէ կարող անոր մտտենալ, զայս իմացի՛ր, որ եթէ մօտ առենէն այս խարխալն կրկին բաժնուի յայնժամ առանց շերտի չգաս, զի պարսպ յետ կը դառնաս»: Է՛հ, սիրելի ժողովուրդ Հայոց, ես կրնայի խարխալի կաթսային մէջ խոթել իմ ԹՈՒՂԹԷ ԾԵՐԵՓԸ, որ պիտի թրջուէր եւ հոն մնար: Հոն, ուր գէնքն է խօսող, ուր սուրբը կը շողողան, հոն ի՛նչ գործ ունին խնդիրք եւ աղերսաթուղթեր:

«Եւ յիբրա՛ւ տեսայ, որ Դարազաղցուն, Պոլկարին եւ այլոց պատուիրակներուն քով կային քանի մը քաջեր, որոց կողքին կախուած սուրբերէն արիւն կը վազէր . . . : Յայնժամ դարձուցի երեսս եւ իբր թէ կը փնտռէի իմ Ձէյթունցի, Սասունցի, Շատախցի եւ այլ լեռնեցի եւ դաշտեցի քաջերս, բայց ո՛ւր էին, ժողովուրդ Հայոց, ըսէ՛ք ո՛ւր էին այդ քաջերը, պէտք է՛ր որ անոնցմէ մէկ երկու հոգի ալ իմ քովս գտնուէին, որ անոնց արիւնոտ սուրբը վեհաժողովի քաղաքագէտներուն ցուցնելով գոչէի. տեսէ՛ք, ահա՛ իմ երկաթեայ շերտիմերը, հո՛ւս են, պատրաստ: Բայց աւաղ . . . միայն աղերսաթուղթ մ'ունէի, որ խարխալին մէջ թրջուեցաւ, եւ մենք վերադարձանք դատարկաձեռն . . . : Արդարեւ եթէ զիս քաղաքացիին վեհաժողովոյ պատուիրակներուն հետ, ես անոնցմէ աւելի բարձրահասակ էի, դէմքով ալ աւելի գեղեցիկ, սակայն ի՛նչ օգուտ, ձեռքս թուղթի կտոր մը տրուած էր եւ ոչ թէ սուր. ահա այս պատճառով ալ զրկուած մնացինք խարխալէն: Այսու հանդերձ ապագայի տեսակէտով, անօգուտ չեղաւ Բերլինի վեհաժողովին երթալն:

«Ժողովուրդ Հայոց, անշուշտ լաւ հասկցաք թէ զեմքը ինչ կրնար գործել եւ կը գործէ, ուրեմն, սիրելի եւ օրհնեալ հայաստանցիներ, զաւառացիներ, երբ հայրենիք վերադառնալու լինիք ձեր բարեկամաց եւ ազգականաց իբր պարգեւ՝ մէկ մէկ գեմք տարէք, գեմք առէք եւ դարձեալ գեմք: Ժողովուրդ, ամենէն առաջ քո ազատութեան յոյսը քո վրայ դիր, քո խելիքն եւ բազուկին ո՛ւժ տուր, մարդ ինքնիրմէն պէտք է աշխատի որ փրկուի: Իսրայէլ դու փրկիցես գեց . . .»

NATIONAL ART CONTEST

This is an open invitation to all Armenian artists residing in the United States or Canada to participate in a poster contest: paintings or drawings dedicated to and symbolizing the Armenian Genocide of 1915.

The rules of this contest are as follows:

1. The entries could be multicolored or bicolored.
2. All entries must be 22 x 28 inches.
3. Entries must be a work of art depicting either the Armenian Genocide or the survival of the Armenian nation and its renaissance, future goals and aspirations.
4. All entries must be received by February 15, 1985 the latest. Please mail your entry to:
NATIONAL COMMEMORATIVE COMMITTEE - ART CONTEST
5100 Wisconsin Avenue NW, Suite 521
Washington, D.C. 20016
5. The jury will select the best three of submitted entries and will award first, second and third prizes of One Thousand (\$1,000.00), Five Hundred (\$500.00) and Three Hundred (\$300.00) dollars respectively.
6. Submitted entries become the property of the 70th Anniversary National Commemorative Committee and shall not be returned to the artists. Further, the Committee reserves the right to reproduction.
7. The Committee plans, to the extent feasible, to have the best entries printed in limited numbers; proceeds from the sale of printed posters will be applied against the expenses of the Seventieth Anniversary events.

NATIONAL ART CONTEST COMMITTEE

October 15, 1984

PATRIARCH NERSES VARJABEDIAN

(Cont. from page 2)

the plight of the Armenians to the attention of European diplomats. The Armenian Question did become a nominal concern in international politics. However, no Power felt an urgent need to carry this case to its logical conclusion.

The lamentable result of the fitful interest shown by the Powers was to awaken hopes in the Armenian highlands which could not be fulfilled, and to arouse suspicions in the breast of the Sultan which were to bear fruit in organized massacres and outrage in days to come.

Rather than improve the lot of her subjects, Turkish statesmen found it more expedient to remove those subjects whose existence evoked the interests of other countries, even though intermittently. The following lengthy quote represents the official thinking of Turkey uttered by its Grand Vizier, Kiamil Pasha. It is reproduced because attitudes like this was what prompted Armenians, out of desperation, to organize revolutionary political parties.

Today, our and England's interests demand that Asia Minor (we and England do not recognize the word "Armenia" and those who recite that word must have their jaws dashed) territories be free from the source of foreign interferences, consequently, to reach that holy goal, it is both necessary and the right of a state, to remove the slightest suspicious facts and elements and to make our future safe, consequently, we must exterminate that Armenian nation from the face of our land (that is to say to slaughter them unmercifully). To realize that goal, we have means such as Kurds, Circassians, governors, tax collectors, and finally all those who declare a holy war against that nation which has no guns nor means of defense, but we, on the contrary, have guns and armies and the world's wealthiest state (the reference is to Great Britain, ed.) as an ally, and the protector of all our possessions in Asia Minor. If that Armenian nation becomes annihilated, and Christian Europe is not able to find a single Christian in Asia Minor, then in that case Europe will leave us alone and we will be able to deal with our internal affairs and or state reforms ...»

When the Sultan, after the Congress of Berlin, unleashed new massacres in the Armenian provinces, the Armenian Patriarch pleaded with the Sultan to stop the killings, whereupon the Sultan answered:

You seem to expect the warships of the British. Before they can reach Constantinople the waters of the Bosphorus will be red with the blood of your accursed race.

The events surrounding the Russo-Turkish war, Khrimian Hairig's return to Constantinople and his famous Iron Ladle speech are well known. While succeeding political developments affected the course of the Armenian Question, the fact remains that high ranking Armenian clergymen were involved in their country's liberation struggle. It is this spirit which must continue to inspire all Armenians.

BIBLIOGRAPHY

1. Գաբրիէլ Լազեան, Հայաստան եւ Հայ Դատը Հայտնու Յարաբերութիւններու Լոյսին Տակ (Գահիրէ, Յուսպիք, 1957), էջ 49:
2. Michael Florinsky, Russia: A History and an Interpretation Vol. II, (New York, 1955), pp. 1015-1016.
3. Jirair Missakian, A Searchlight on the Armenian Question (Boston: Hairenik Press, 1950), p. 9.
4. Florinsky, op. cit., p. 1021.
5. Arshag O. Sarkissian, The Beginnings of the Armenian Question 1870-1881. Ph.D. Abstract. 8 pp.
6. Missakian, op. cit., p. 11.
7. George P. Gooch, History of Modern Europe 1878-1919 (London: Cassell and Co. Ltd., 1923), p. 23.
8. Աղասի Եսայեան, Հայկական Հարցը եւ Միջազգային Գիտնագիտութիւնը (Երևան, Երևանի Պետական Համալսարան, 1965), էջ 18-19.
9. Philip Paneth, Turkey-Decadence and Rebirth (London: Alliance Press Ltd., 1943), p. 45.

ՈՂԲ Ի ՎԵՐԱՅ ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐԷԻ

Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի յիշատակին նուիրուած այս բացառիկին մէջ յուզումով հրատարակութեան կուտանք ուրիշ յիշատակելի մեծանուն հայու մը՝ Գրիգոր Օտեանի «Ողբը», գրուած 14 Նոյ. 1884-ին, Փարիզ, եւ ուղղուած իր վաղեմի բարեկամ եւ գործակից Մկրտիչ Էսայեանին: Այս տարի ալ արդէն ծննդեան 150-ամեակն է Գրիգոր Օտեանին, եւ մեր յարգանքի տուրքն ալ այսու կ'ընծայենք անոր, որ ժԹ՝ Դարու մեր ազգային-եկեղեցական կեանքի լուսատու փարոսներէն մին հանդիսացաւ: Բիչ բան կ'ըստ այս անունը, այսօր, մեզմէ շատերուն: Ափսոս: Մեր կեանքի պայմանները տարբեր են, անցեալի հետ կապը՝ թոյլ, անցեալի շքեղ դէմքերուն հետ հաղորդութիւնը՝ պատահական, եթէ չի ալ քննադատուի որովհետեւ մեզմէ միայն «Ամերիկեան Իրակաւութեան» հաշուետու կը համարեն իրենք զիրենք, եւ «Պարապ վախտի խաղալիք» այն ինչ որ կը գրուի ու կը խօսուի հին ու փառաւոր դէմքերու մասին:

Գրիգոր Օտեան ծնած էր Պոլիս, 1834-ի Դեկտ. 9-ին, եւ ունեցած խնամեալ կրթութիւն մը: Իր շրջանակին եւ պատրաստութեան ալ բերումով՝ կարեւոր դէմք մը հանդիսացաւ Ազգ. Սահմանադրութեան մշակման տարիներուն, եւ նաեւ մեծ դերակատար Օսմանական Սահմանադրութեան մշակման մէջ, Մոսկուա փառապանակեալ հետ իր գործակցութեամբ: Անմոռանալի են իր ատենախօսութիւնները: Իրն է նաեւ հեռատես եւ լուսամիտ այն գաղափարը՝ ըստ որում «Պէտք էր պահել Սիսը Էջմիածնի համար»:

Օտեան գաղտնի խորհրդակցանք ալ էր Վարժապետեան Պատրիարքի եւ հեղինակը՝ շատ մը նամակներու եւ փաստաթուղթերու, որոնք այդ օրերուն պատրաստուեցան՝ Սան Ստեփանոս եւ Պերլիմ ներկայացուելու համար: Բայց Օտեան տեսաւ ճշմարտութիւնը, Արեւմուտքի խաղերը, Ռուսաստանի կեցուածքը եւ օր մը ըսաւ. —

«Յաջողեցանք 61-րդ յօդուած մը դնել Պերլիմի Դաշնագրին մէջ, իցի թէ յաջողեցինք ջնջել գայն»:

Օտեան մահացաւ ախտի մէջ, Փարիզ, 1887-ին: Իր գերեզմանին վրայ այցելուներ թողած են տողեր՝ որոնք կը մատնեն այն սէրն ու յարգանքը, գոր մեր ժողովուրդի գաւակները կը տածէին իր յիշատակին: Այդ տողերէն մէկուն վկայութեամբ ալ կը փակենք խմբագրական այս մուտքը. —

«Հեռու քա հայրենի երկրէն եւ հեռու բարեկամներուդ ու սիրելիներուդ խանդավառակէն՝ դժուար չէ՞ քեզ գալ, անմահ Օտեան, ու հանգչիլ այս օտար աստղին ու սեւ հողին ներքեւ»:

Այժմ հոգիդ կը հրնուի՞ արդեօք վերէն ամէն անոնց, որոնք սիրելի հայրենիքիդ ազատութեան համար կը մեզմէն՝ այն երկրին, որուն հոգի տալու համար ամբողջ կեանքդ տուիր»: 4 Օգոստոս 1895

14 Նոյ. 1884, Բարիզ

Սիրելի էստեանդ իմ,

Երկուքն ալ մեռան: Նա որ անցեալ օր մեռաւ՝ ըզնա երբեք պիտի չը մոռնայ՝ իր ազգը: Խաչիկին գրեցի Սալլիսթին խօսքը՝ Մօսկուա տպուած Մուզայֆ անուն գրքին ճակատը գրուած. «Գեղեցիկ է բարի անել ժողովուրդեան, բայց եւ գեղեցիկս խօսել՝ ոչ է ինչ տգեղ»: Ներսէս Պատրիարքը բարի արար եւ գեղեցիկ խօսեցաւ իր ազգին:

Իր պերճախօսութիւնը պէտք չունէր, եւ ինչո՞ւ համար այնքան սիրելի էր — վասն զի՞ իր հոգւոյն ցոյցմունքն էր, իր մեծ հոգւոյն. այն ուղիվանքն շաւղաց ընդ որս կը թեւածէր՝ շողերովն զգեցեալ էին իր ոճն ու բարբառ. վասն զի ձայնին նուազը՝ զանգիւնն էր այն դաշնակցութեանց գորս լսած էր ի բարձունս եւ որք միշտ կ'երգէին իր ներսիդին. ազնուական կերպը՝ իր ազնուական մտածութեանց արտայայտութիւնն էր, ու իրանն ալ գեղեցիկ՝ ներքին մարդը կը պատկերացնէր: Որոտաձայն չէր գոռար իր պերճախօսութիւնը, այլ է երբեմն որ երկնից սահանքն էր որ կը զղրդէ հոգն որ կ'արգասաւորէ, եւ շատ անգամ ուխտ չըրոյց ականակիտ՝ որ երթան ու ծաւալին ընդ դաշտ ու մարգագետին: Ենդհանրին ու Լամբրոնացի միացած էին ի նա, եւ ո՞վ գիտէ որ՝ եթէ այս տարուան ժամացոյցը մէկ քանի ժամ աւելի զարկած ըլլայ, քան ըզմեծն Ներսէսն աւելի մեծ չը պիտի ըլլար: Փառքը չէր որ զինքն հրապուրեց, այլ ինքն ըզփառքն ետին ձգած՝ յառաջ ընթացաւ: Խոչընդոտ չեղան իրեն՝ ինչ որ կը ցցուի մարդու դիմացը՝ վախն ու սպառնալիք, ու ինչ որ իրաց ընթացքը կը գծէ դեմէն ու դժպիտի տաներով — անկարելիութիւն: Այլ խոչընդոտն իրենն այն եղաւ որ տեսաւ իր դիմազրաւած չարիքը ու պատուախա որ հեռի եղան իրմէ ու իր վրայ տեղացին միայն բարիք: Այն ատեն յափչեցաւ մնաց:

Սիրտը կը զննէր էր. նսիրն ըզնա ոգեսպառ ըրեր էր: Վէրքեր շատ ունէր, ազգին վէրքերն ու անձին վէրքերն ալ աւելի՞ որ կարեւոր ըրած էին զինքը:

Վա՛յ մարդուն, վա՛յ անոր որ ազգին, մարդկութեան Օգուտը մըտածէ նոյն իսկ ժամ մը միայն. Թող հեծէ անոր հայրն ու մայրն ալ արտասուէ՛, Աժմիկն չածեմին նախատիմքն իր վրայ է:

Աւա՛ղ, ինչո՞ւ մեծութեան նորը, մանաւանդ հոգեկան մեծութեան, միշտ ետան ու գեռան կիրքն ու նախանձը, եւ ինչո՞ւ մեծ սիրտերը երբեմն աւելի կը զգան գոհուն ու քրքիլ, քան ըզհայածանքն ու չարչարանքը: Բու ինչ փոյթ էր, ո՞վ մեծ հոգի, գոս տերեւոց խօշիւնն ոտքերուդ առջեւ, դու որ սօսափիւնն ունէիր ի արտիդ՝ բարձր մայրեւորին: Ամբողջ ազգի մը իրբեւ թէ նսեհն ու ճակատագիրն ըլլայիր, աչքն ի քեզ սեւեռած մնաց խեղճ ազգին, եւ քանի որ կենդանութեան շունչ մը մնացած էր ի քեզ՝ յո՛յսն եղար իրեն: Ու հիմա ալ զինք մահուանը, ինչ որ այլու՞մ զլացաւ այլուր իր ազգն անսիրող, շնորհեցաւ այն քեզի, որ մանաւանդ երկնից կարօտն ունէիր, ազգիդ սէ՛րն ու յիշատակ: Այլ գնա՛, հանգչէ՛ Աստուծոյ ծոցը. քու հայրենիքը երկիրն է քու քու հայրենակիցքը Աստուծոյ ընտրեալքն են:

* *

Սիրելի էստեան, քեզի համար են այս տողերս գոր եթէ ուզես՝ կրնաս կարգալ միայն լուսահոգւոյն ու մեր երկոցուն, քու եւ իմ, բարեկամաց: Դժբախտաբար ոչ երկարազոյն կրնամ գրել, ոչ ալ հրապարակաւ: Միայն թէ կը փափաքեմ որ բոլոր ազգը սուրբ պահէ հանգուցելոյն յիշատակը այժմ եւ յապայն. եւ այս բանս շատ արդիւնաւոր կրնայ ըլլալ:

ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐՇԱՊԵՏԵԱՆ

(Շար. էջ 2-էն)

Վարժապետեանն ալ կը յայտնէր, թէ ինք Սահմանադրութեան պահանջած տարիքն չունէր պատրիարքական աթոռին վրայ բազմելու համար, եւ, կերպով մը, իր հայրը կ'ամբաստանէր՝ իրբեւ միակ պատճառ՝ որով ազգը կը զրկուէր նոյն թուականին Վարժապետեանն իրեն պատրիարք ունենալէ:

1870-ին Նիկոմիդիոյ վիճակին առաջնորդ ընտրուեցաւ եւ առանց դիտողութիւն ընելու, ընդունեց այս պաշտօնն եւ գնաց Հոլլանդի գիւղը հրաւիրող ժողովուրդը: Շատ մը առաջնորդներ եթէ տեղ մը երթան՝ կ'աշխատին հոն գտնուած վարժարանները գոցել կամ եկեղեցւոյ բակը սաւազաններ շինել տալով՝ վարժարաններու հասոյթը ծառերու եւ ծաղիկներու յատկացնել: Նորին սրբազնութիւնն իրեն պաշտօնատեղին երթալուն պէս՝ ամէն տեղ վարժարաններ բանալու ետեւէ եղաւ, ժողովուրդին վրան ծանրացած տուրքէն երկու հարիւր հազար դահեկան գեղջիլ տուաւ Մահմուտ Նետիմ փաշայի օրով, եւ այս անձնանուէր աշխատութեամբ իր ժողովուրդին ոչ միայն սիրոյն, այլ նաեւ երախտագիտութեանն ալ արժանացաւ: Շատ կրօնաւորներ հովիւ քաջ դնէ գանձն իւր ի վերայ ոչխարաց իւրոցը սխալ հասկնալով կ'ըլլեն իրենց ժողովուրդին վրայ կը նստին եւ անոնց անտանելի բեռ մը կ'ըլլան. Վարժապետեան աշխատած է միշտ իր արածած հօտին լուծը թեթեւեղելու:

1872-ին՝ Գէորգ Կաթողիկոսը ճամբու ծախքը դրկելով էջմիածին հրաւիրեց Վարժապետեանը, որ առանց դիտողութիւն ընելու, ելաւ գնաց: Հոն էջմիածնայ ուխտագիրն ալ ստորագրեց եւ էջմիածնայ եպիսկոպոս ճանչցուեցաւ: Այս թուականին, Սահմանադրութեան պահանջած տարիքն ունէր պատրիարքութեան աթոռին վրայ բազմելու համար, եւ իր հակառակորդն բարեկամութեամբ կը դիտէր բարձունս այն երկու պատճառներուն՝ որովք Ներսէս զրկուած էր քանի մը տարի առաջ պատրիարքութեան գահուն վրայ բարձրանալէ:

1874 Փետրուար ամսուն մէջ տեղապահ կարգուեցաւ Ներսէս Վարժապետեան, եւ Ապրիլի մէջ պատրիարք ընտրուեցաւ:

Այն օրն, ուր Սահմանադրութեան վրայ ուխտ եւ երդում ընելու համար Երեսփոխանական ժողովին ներկայացաւ թուղթ մը կարգաց, որուն մէջ կը յայտնէր, թէ ինքն տկար եւ անկարող ըլլալով՝ չպիտի կրնար այս ծանր պաշտօնը վարել, եւ կը խնդրէր, որ կարող եւ պատրիարքութեան փոփոխող մէկն ընտրեն պատրիարք: Այս թուղթը կարգաւէն ետքը, Սահմանադրութեան պահանջած երդումն եւ ուխտն ընելով՝ պատրիարք եղաւ: Արդէն պատրիարք չեղած՝ նորին սրբազնութեան հակառակ թերթերն, որ ուրիշ ընտրելի մ'ունէին, կը հրատարակէին, թէ Ներսէս եպիսկոպոս լացած է երբ իմացած է իրեն պատրիարք ընտրուելիքը, եւ այս տողերը գորող Թատրոնի մէջ, որուն խմբագիր-տնօրէնն էր, կը պատասխանէր այն թերթերուն, ըսելով, որ Ներսէս եպիսկոպոսին արտասուքը հարս եղող աղջիկներուն արտասուքին կը նմանին, որոնց պատճառաւ բնաւ հարսնիք մը ետ մնացած չէ:

Պատրիարքական աթոռին վրայ նստելուն պէս՝ նորին սրբազնութեան առաջին գործն եղաւ հրաժարական տալ: Քաջ համոզուած ըլլալով, որ այս ժողովուրդն միշտ նոր պատրիարք ունենալու փառասիրութիւնն — չ'ընեմ մոլութիւնն — ունի, հոգ մի՛ ընէք, ըսաւ մտքէն, եւ ձեզի ամէն ամսու գլխուն նոր պատրիարք մը պիտի ընտրել տամ: Այս ծրագիրն պատրաստելով՝ ամիսն մը ետքը բացաւ իր հրաժարականի խոշոր տպուկան եւ հատ մը նետեց Երեսփոխանութեան քթին բերանին: Երկու շաբաթ անցաւ, եւ երբ տեսաւ նորին սրբազնութիւնն, որ աշխակողմեան եւ ձախակողմեան Երեսփոխաններուն մէջ կիրքն ու ատելութիւնը մարած չէր՝ հրաժարական մ'ալ տուաւ, որ դարձեալ չընդունուեցաւ: Իսկ երբ տեսաւ, որ իր հրաժարականներն չեն ընդունուիր եւ չպիտի ընդունուին՝ սկսաւ շաբաթն անգամ մը հրաժարական տալ եւ ժողովուրդն, որ երկու տարին անգամ մը նոր պատրիարք կ'ուզէր, գոհ եղաւ այս հրաժարականներէն, որոնց շնորհիւ երկու օրը անգամ մը նոր պատրիարք ունենալու բախտը կը վայելէր:

Այդ հրաժարականներով շատ գործեր տեսաւ Երեսփոխանութեան մէջ, երկու կուսակցութիւններն վարժեցուց միայն ազգին շահերուն համար վիճաբանելու: Ղալաթիոյ օմախը քանդեց, եւ երբեմն ալ այնպիսի պարագաներու մէջ տուաւ հրաժարականներ, գորս ճշմարիտ, անձնուէր եւ քաջ պատրիարքներ միայն կրնան տալ: Եթէ այդ հրաժարականները չըլլային՝ ազգն երկու երեք պատրիարք եւս ընտրելու հարկին մէջ պիտի գտնուէր, եւ ո՞վ գիտէ, ինչ տագնապալից օրեր պիտի ունենար: Չմոռնանք խոստովանելի, որ այդ հրաժարականներէն մէկ բանին իր անձնական տկարութեան արդիւնքն էին, բայց Երեսփոխանական ժողովն մերժեց զանոնք եւ միշտ պիտի մերժէ, վասն զի ազգն այսօր Վարժապետեանի արժանաւոր յաջորդ մէկը չունի այդ պաշտօնին համար: Սա ինքն է, որ հայկական խնդիրն յարուց եւ մինչեւ այսօր անձնուիրութեամբ կ'աշխատի իր ազգին կացութիւնը բարւոյնելու համար: Ասոր օրովն է, որ Պատրիարքարանն յարաբերութեան մէջ մտաւ դեսպանատուններուն հետ, եւ թէ որ ամէն պատրիարքներ Ներսէսի պէս աշխատած ըլլային՝ ազգն այսօր այսպիսի տեսանկյանց մատնուէր դժբախտութիւնն չէինք ունենար — թէպէտեւ ժամանակն ալ բաւական օգնեց իրեն: — Պատմութիւնն մեր ազգին համար անմահացուցած է անոր անունը, եւ մենք յարմար չենք դատեր գրել այն ամէն գործերն, գորս գործած է եւ դեռ կը գործէ: Շատերը կը կարծեն, որ սահմանադրական տարեգլխուն՝ Երեսփոխանական ժողովի բացման առթիւ խօսելիք ճառին մէջ չպիտի մոռնայ հրաժարական տալ: Այս շատերուն կարծիքը մեր հաւատքն է:

Սիսա քիչ թերութիւններ ունի, եւ ան ալ իմ գրչիս սիրտը չկոտրելու համար, հակառակ պատրիարքութեան պաշտօնին, ուր ամէն օր առիթ կը ներկայանայ սխալներ գործելու: Սրբազան պատրիարքն իրեն թշնամի կը նկատէ այն ամէն թերթն, որուն խմբագիրն իր մէկ արարքն կը քննադատէ: Այսպէս իրեն թշնամի նկատելով դադրել տուաւ Թատրոնն, որ յանդգնած էր նորին սրբազնութեան մէկ շրջաբերականը հարուածել. այսպէս խափանել տուաւ Ասիան, որ կրօնաւորի մը անբարոյականութիւնը կը ձողկէր: Սակայն միւս կողմէն ալ իրեն դէմ խօսող դադրած լրագիրներուն հրատարակման կ'աշխատէր: Եթէ բարկանայ եւ մէկուն թեթեւ ապտակ մը գարնէ՛ վայրկեան մը ետքը այդ անձին երեսը կը շոյէ եւ փոխի նոր կանչել կուտայ, որ գան այդ անձին երեսը քննեն եւ պէտք եղած դեղերը անմիջապէս տան: Ներողամիտ եւ վեհանձն է, իրեն թշնամուոյն անգամ բարիք ըրած ժամանակը մտքէն չանցնել, որ իրեն եղած թշնամութեան դէմ ինք բարիք կ'ընէ:

Նորին սրբազնութեան խօսակցութիւնն անուշ է եւ իրեն ներկայացողներուն համակրութիւնը կը գրաւէ: Սիսա խոնարհ է եւ ուրիշին բարիք ընելու համար չբաշուիր օրը հազար յանձնարարական գրելու եւ կամ բերնով մէկն ուրիշի յանձնարարելու: Իր սենեակին մէջ միշտ անկրկնող կը նստի, առջեւ ունենալով փոքրիկ արկղ մը, որուն մէջ ժամանակաւ պատրիարքներն ոսկի կը դնէին, եւ ուր նորին սրբազնութիւնը դիւանագիտական թուղթեր կը պահէ, գորս երբեմն կը հանէ, կը կարդայ եւ կը մխիթարուի:

Ամենապատիւ Ներսէս պատրիարք վայելու է եւ գեղեցիկ մարդ մէջ: Իր դէմքը տեսնողն կը կարծէ տեսնել Բենիամինն, որ կէս ճամբէն ետ կը դառնայ եզրապտուս երթալու եւ իր անմեղութիւնն յայտնելու համար:

ՅԱԿՈՒ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

«Ազգային Ջոզեր» (Հատուածներ)

«ՕՐ ՄԸ ՅԱԶՈՂԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ՝ ԱՅՍ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԼՈՒ ԷՐ»

Հատուած՝ Ներսէս Պատրիարքի պատմական ֆառէն, խօսուած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին, Հոկտ. 6, 1878 թ. Նիստին:

Տեարք երեսփոխանք ... Մեր խնդիրը անմիջապէս եւ կատարելապէս չլուծուեցաւ ... Եւ ո՞ր ազգ կրցած է յանկարծակի կերպով իր բաղձանացն ի կատար հասնիլ ... Ո՞ւր է, սակայն, կորուստը, ո՞ւր դժբախտութիւն, ո՞ւր յուսահատութիւն ... Մեծ բան է արդէն, ինչ որ ստացանք ... Այ մոռցուած չենք ...

Կ'անիրաւեն անոնք, որ կ'ըսեն թէ ին՞՞՞ սկսանք, եթէ պիտի չյաջողէինք. զի օր մը յաջողելու համար՝ այս օրէն սկսելու էր. եւ զի եթէ ապահով կերպով գիտնայի ալ առաջուց թէ պիտի չյաջողիմ բնաւ, դարձեալ պիտի սկսէի եւ այն թող գրէր ին՞՞՞ի ազգս ի դատապարտութիւն:

Դո՛ւք, ազգային երեսփոխաններ, ըսէ՛ք, ազգին խնդիրը չէ՞, որ ներկայացուցի: Ըսէ՛ք, պիտի ներէի՞ք ին՞՞՞, որ այնպիսի պարագայի մէջ, ուր թիւրքի ջրիստոնեայ ժողովրդոց բաղտը պիտի վճուէր, ձեր պատրիարքը անհոգ կենար. ըսէ՛ք, պիտի ներէի՞նք ին՞՞՞ մեր նախնեաց հոգիք, Հայկէն մինչեւ վերջինն մեր Լեւոն, Լուսաւորիչէն մինչեւ վերջինն Ներսէս, եթէ խոչ ու խուժ առ ոտն հարկանելով, մինչեւ Եւրոպա չհասցունէի ազգին աղաղակը: Ըսէ՛ք, ըսէ՛ք ձեր հանդիսաւոր քուէովը, ըսէ՛ք ձեր միաձայն քուէովը, զի միաձայն, միայն կրնայ ըլլալ քուէն այս պարագայի մէջ ...

... Վասն զի առաջին անգամ Հայոց ազգին անունն անցաւ հանդիսաւոր դաշնադրութեանց մէջ՝ ա՞յլ է կորուստը: Վասնզի հայոց ապագային սերմունքը դրուեցաւ — ա՞յլ է մեր ջանից ապարդիւն ելնելը ... Եւ վասն զի այս վայրկեանիս որ կը խօսիմ ձեզի թերեւս մեծ եւս բեմերու վրայէն հարցումներ կ'ուղղուին Եւրոպայի կառավարութեանց հայոց նկատմամբ՝ ա՞յս է մեր լքումն ու յուսահատութիւնը ...

Իսկ մենք, Տիարք երեսփոխանք, մենք յարատեւ ենք մեր սկսած գործի մէջ: Այսպիսի գործ ոչ մէկ օրուան մէջ, ոչ մէկ մարդու ձեռքով կրնան կատարուել: Պատրաստուենք մեր ապագային: Նախ՝ չկենանք հոս, Հայաստան երթանք. Հայաստան դրկենք, ինչ որ ունինք ազգին մէջ բանիբուն, տաղանդաւոր, ազգասէր, ուսումնասէր, եկեղեցասէր. Հայաստան երթան մեր դաստիարակներ, ուսուցիչներ, մեր այնքան վառվառ երիտասարդներ: Հայաստան երթան մեր արուեստագէտներ, վաճառականներ, Հայաստան երթան այնքան դժբախտ պանդուխտներ. ոչ եւս պիտի ըլլալ հոն սով, սրածուծութիւն, ոչ եւս հարստահարութիւն, ոչ եւս կենաց եւ ընչից եւ պատուոյ առեւանգութիւն: Ուղիներ պիտի բացուին, ջրանցքներ պիտի շինուին, գործարաններ պիտի կառուցուին, Անգլիոյ դրամատէրք հոն պիտի երթան իրենց դրամը գործածելու, թող երթան մեր դրամատէրք ալ, ընկերութիւններ կազմեն. ընկերութիւններ՝ ամէն քաղաք եւ գիւղ դպրոցներ հաստատելու համար, առեւտրական յարաբերութիւններ, գործարաններ հաստատելու համար. Հնդկաստանէն, Հայաստանէն, Անգլիայէն, Թիւրքիայէն, Ռուսիայէն, Աւստրիայէն ու մինչեւ Պարսկաստանէն միանան, ձեռք ձեռքի տան բոլոր հայերը, եւ այն ատեն՝ թերեւս ես ալ ցաւագար ու անբուժելի հիւանդութեամբ վարակեալ ի գերեզման իջած ըլլամ արդէն. այլ տեսնելով այսքան ազգային միասիրտ, միահոգի աշխատութեան զեղեցիկ արդիւնքները, տեսնելով պսակուած մեր այսօրուան բոլոր յոյսերը, հոգիս պիտի խայտայ գերեզմանիս մէջէն եւ պիտի ընդգրկէ մեր սիրելի նախնեաց հոգիները ...:

ԼՈՒՐԵՐ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԷՆ

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք Կեդրոնական Ֆլորիտայի մէջ կազմութիւնը հոգաբարձական մարմնի մը, Օրլանտայի մէջ կառուցանելու եկեղեցի՝ յարակից սրահով:

Մարմինը, առաջին հանդիպումին իսկ, կազմած է իր գիւանը. — Ատենապետ՝ Պր. Յովհաննէս Տալլարեան Ատենադպիր՝ Տիկ. Վարսենիկ Նաբուլթիս Գանձապահ՝ Պր. Նազար Զարիկեան Խորհրդականներ՝ պարոնայք Աբ. Տ. Աբրահամեան, Արսէն Աւետիքեան՝ Թամիայէն, Ազատ Մերեան՝ Օթալայէն, Ճէրի Քոմճեան՝ Կէնզվիլէն:

Տ. Մերոպ Ա. Քիւնյ: Թաշնեան Կեդրոնական Ֆլորիտայի Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ նորակազմ հոգաբարձութեան հետ միասին

Հոգաբարձութիւնը, պաշտօնական ճանաչում ստացած ըլլալով Նիւ Եորքի Ազգային Առաջնորդարանէն, սկսած է արդէն իր աշխատանքներուն եւ առաջին հերթին, ծրագրած է. —

Ա. — Ապահովել հողամաս մը՝ եկեղեցի շինելու համար:

Բ. — Գտնել, ժամանակաւոր կերպով, եկեղեցի մը՝ յարակից սրահով, պարբերաբար եկեղեցական արարողութիւնն եւ հաւաքոյթներ ունենալու համար:

Գ. — Ծիփում հաստատել շրջանի հայերուն հետ: Այս նպատակով հոգաբարձութիւնը արդէն տեսակցութիւն ունեցած է Օթալայի, Տայթոնա Պիչի եւ Օրմոնտ Պիչի հայերուն հետ: Ի պատիւ անոնց պէտք է ըսել, որ բոլորն ալ խոստացած են անվերապահ աջակցութիւն ցոյց տալ ծրագրուած ձեռնարկի յաջողութեան համար:

Տալլարեանի հայերուն խնդրանքով, շրջանին մէջ տեղի ունեցաւ եկեղեցական արարողութիւն՝ 23 Սեպտ. Կիրակի օր Կ.Յ. ժամը 1:00-ին, պատարագիչ ունենալով Արժ. Տ. Մերոպ Ա. Քիւնյ. Թաշնեանը, որ, Առաջնորդ Սրբազան Հօր՝ Գերշ. Տ. Մերոպ Ս. Արքեպիսկոպոս Աշտեանի բարեհաճ արտօնութեամբ, Օրլանտո ժամանած էր: Արարողութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին Պր. Արսէն Աւետիքեան, Պր. Մերոպ Տէմիրճեան՝ Թամիայէն եւ երգեհոնահար Օր. Ռուպեան՝ Ճէքսընվիլէն:

Շրջաններէն եկած հայերու մեծ թիւը ապացոյց էր, որ բոլորն ալ կարօտը ունէին մեր Ս. Պատարագին:

Յընթաց Ս. Պատարագի, շատեր Ս. Հաղորդութիւն ստացան, իսկ, Պատարագէն ետք, տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Արարողութեանց աւարտին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ կատարուեցաւ հիւրասիրութիւն, առիթ ընծայելու համար տարբեր քաղաքներէ եկած հայերուն, որ իրարու ծանօթանան:

Կիրակի օրուան ձեռնարկը հոգեկան վայելքի

\$2 MILLION SCIENCE BUILDING UNVEILED

MIDDLETOWN — The dedication of the \$2 million, new Science and Technology building by the Penn State's Capitol Campus took place on October 9, 1984. Present at this dedication were: Dr. Bryce Jordan, president of Penn State; Walter J. Conti, president of the University's Board of Trustees; Archbishop Mesrob Ashjian, prelate of the Armenian Apostolic Church of America; Dr. Theodore L. Gross, provost and dean of the campus during the planning and fundraising phases of the project; and John O. Vartan, a 1973 graduate of the campus' master engineering program, a member of the Capitol Campus Board of Adisers, chairman of Tera Giga, Inc., of Harrisburg, and the largest personal gift contributor to the Science building project.

The building's plaza and lecture hall are named in memory of Vartan's father, Ohannes M. Keosheyan and mother, Marie H. Keosheyan, respectively.

Others present were Dr. Ruth Leventhal, Capitol's provost and dean; Sondra Osler, vice-chairperson of the Capitol Campus Board of Adisers; Dr. Robert J. Graham, acting associate provost and associate dean of the faculty at Capitol; and Dr. William A. Welsh, Jr., head of the Campus' Division of Science.

After remarks by several speakers, including Dr. Leventhal and Dr. Jordan, who praised the new Science building and predicted that it definitely will improve the world of Science in the United States, Mr. Vartan was introduced by Dr. Leventhal.

Mrs. Ruth Leventhal, Provost of the University of Penn, together with Mrs. Marie Keosheyan and Mr. John Vartan, the donor after whose name the plaza was named.

Vartan, who had no prepared remarks, told the assembled crowd saying "I did not make a contribution, I merely paid back a portion of my debt with a little interest. I hope that as time goes on I will be allowed to pay off my debt with a little interest."

Mr. Vartan stated that his Armenian background, with its trials and tribulations, had a lot to do with his firm belief in success through education. After all, his parents had always valued education above all else; all his sisters and brothers are graduates.

The ceremony ended with a blessing of the building by His Eminence, Archbishop Mesrob Ashjian, who also gave the invocation and a tour of the building.

առիթ մը եղաւ Կեդրոնական Ֆլորիտայի հայերուն: Կը հաւատանք, որ պիտի գտնուին բարեսէր եւ հայապահպանման նախանձախնդիր հայորդիներ, որոնք իրենց լայն աջակցութիւնը պիտի բերեն մեզի, դժուարին եւ սակայն ազգօգուտ ու եկեղեցաշէն մեր այս ձեռնարկին համար:

ՆԱԶԱՐ ԶԱՐԻԿԵԱՆ

70TH ANNIVERSARY OF THE ARMENIAN GENOCIDE

THE NATIONAL GATHERING OF THE SURVIVORS
WASHINGTON, D.C. 24-28 APRIL, 1985

ՎԵՐԱՊՐՈՂՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՈՒԽՏԻ ՀԱՒԱՔ
ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ, ՏԻ-ՍԻ, 24-28 ԱՊՐԻԼ, 1985

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՈԳԻ
ԱՄԷՆ ՀԱՅՈՒ ԼԱՆՁՔԻՆ ՏԱԿ
ԻՐ ՄԷԿ ՀԻՆ ՊԱՊՆ ԱՐԹՆՑՈՒՐ
ՈՐՈՎՀԵՏԵԻ

ԱՄԷՆ ԽՐՃԻԹ ԸՄԲՈՍՍ ՄԸ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ՊՈՒԹԿԱՅ
ԱՄԷՆ ՇԻՐՄԷ ՆԱՀԱՏԱԿ ՄԸ ՅԱՂԹ ԿԸ ՅԱՌՆԷ

OUR COMMITMENT IS FOREVER

Centennial Celebration of
Nerses Patriarch Varjabedian
under the auspices of the Prelacy of the
Armenian Apostolic Church of America
at
St. Sarkis Church of Bayside
SUNDAY, DECEMBER 9, 1984
His Eminence Archbishop Mesrob Ashjian
will offer the Divine Liturgy
and deliver the Sermon

A banquet and program will be held at the Chadrijian Hall
immediately following church services

Details to follow

NUVARSAG - A SUPERB CONCERT IN CELEBRATION OF HUMAN RIGHTS

by John Bashian

"Takavor yergnavor zegeghetsee koh ansharj bahya, yev zergbakooos anvanut koom bahya ee khaghaghootyan"

The words of "Takavor yergnavor" (Heavenly King) rang proud and true on Sunday, October 21, 1984 in St. Bartholomew's Church in New York City as over 1,000 Armenians participated in "Nuvarsag — a Musical Celebration of Human Rights" sponsored by and under the auspices of the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America and the Nuvarsag 1500th Anniversary Commemorative Committee.

Maestro Rouben Gregorian masterfully conducted the entire program consisting of Alexander Arutunian's "Theme and Seven Variations for strings;" Alan Hovhanness' "Saint Vartan's Symphony No. 9, Opus 180;" the world premiere of Richard Yardumian's "Hrashapar" commissioned by the Prelacy for the 1500th Anniversary of the Nuvarsag Treaty; "Andante for strings" by Arno Babadjanian; the New York premiere of Rouben Gregorian's "Suite No. 2 for strings; and the New York premiere of "Vagharshapatee Bar" by Komitas-Aslamazian; and A. Spendiarian's "Khaitarma" and "Hidjaz".

The St. Bartholomew's magnificent setting witnessed the beauty of the Armenian music.

Fifty musicians provided by the Little Orchestra Society of N.Y. and thirty singers of the Orpheon Chorale filled the spacious and magnificent church with an Armenian identity, and soon we were somehow transported to the plains of Avarair.

A musical drama was set before our eyes. We became the spectators waiting for the palyers of Avarair and Nuvarsag to arrive. And Arutunian's "Theme and Seven Variations" orchestrated by the Maestro prepared us as the spirit of Nuvarsag began to unfold her wings. For this writer, even the opening prayer, our "Hayr Mer" (Lord's Prayer) had a joyous and unique effect especially when played by an orchestra.

Alan Hovhanness described his St. Vartan's symphony as a "mosaic of 24 short movements that go like the wind." Indeed, each piece was like a different breath moving our players from one scene to another, creating a play, a Badarak of sorts — the death of Vartan symbolic of the passion of our Lord. And the after effects — the "Estampie" (Four Trumpets) and the "Interlude" (Alto Saxophone) calling our resurrected nation: "Life must go on, Arise! Awake! Onward to the future."

But soon, a reminder "Aria" (Trumpet): "Remember the death of Vartan but do not wallow in self-pity." And the grand "Finale-Estampie" (Four Trumpets) a dance, a march, calling our nation: "Be prepared, unite, yet another battle looming in the distance."

After a brief intermission — a time to talk, to meet old friends, to find shelter from the "wind", to reflect on Hovhanness' work — the majesty of Richard Yardumian's "Hrashapar" begins to take affect. (Would it have been more fitting at the end of the program, or even repeated at the end? Perhaps. but no matter). It is a work of inspiration. As if one was blown from the plains of Avarair to the summit of Ararat, transfigured, in communion with our Heavenly King.

As Yardumian stated, it is truly "a song of liberation."

The Orpheon Chorale, a professional group that has performed in many concert halls, did a splendid job in providing the background voices singing "Takavor Yergnavor" also arranged by Richard Yardumian. The composer himself received a standing ovation as he immediately congratulated Maestro Gregorian and the orchestra and chorale after their performance of "Hrashapar."

It is time now to come down the mountain, to live in a reality of quiet consistency and dedication to our identity. We lean on our faithful composers who gave our nation credibility and the original Armenian musical spirit — Komitas-Aslamazian, A. Spendiarian, and Arno Babadjanian.

This writer leaves for last our faithful composer and conductor of today, Rouben Gregorian, as we witness the New York premiere of his "Suite No. 2 for strings." Here the Maestro has his own way of creativity and interpretation, though not as sharp as Hovhanness or powerful as Yardumian, yet a resiliency is heard. He enables us to return, to come back, to rebuild and to build upon what we already have as a people. And there is more in Rouben Gregorian. There is the teacher.

A standing ovation greets our Maestro as he turns from the podium. Our musical drama and remembrance of our Nuvarsag heroes is over. We want more. The encore? As we opened with the Lord's Prayer, so we close with a beautiful rendition of "Giligia".

What was the purpose and the effects of the musical event? As stated by his Grace Archbishop Mesrob Ashjian, Prelate, "to communicate in the international language of music, the message of freedom which our forefathers fought for. And though the language is different, the spirit has not changed."

"The duty of the composer today," he continued, "is to make our musical treasures understandable and accessible to the contemporary society. Richard Yardumian was able to do that in his "Hrashapar". He challenged us to have the same kind of faith and witness as St. Gregory. We have to congratulate him for this."

Speaking on Alan Hovhanness' work which was originally written for the 1500th Anniversary of the battle of Avarair, His Grace noted how it kept its "freshness" and made it possible for us to enjoy it today.

For the Maestro himself, Archbishop Ashjian commented that Rouben Gregorian conducted with a "youthfulness" and that "he outdid himself." He is truly a man, who has spent fifty-five years in music, intimately aware of the spirit of Armenian music."

His Grace also mentioned that the entire Nuvarsag program was taped by CBS television to be used in the future for a special program on the Armenian Church and culture in America.

Many friends, family, and artists attended a reception at the Prelacy in honor of Rouben Gregorian and Richard Yardumian. Archbishop Ashjian personally thanked them for their participation and efforts, sharing the audience's enthusiastic response to the entire Nuvarsag concert.

The audience made an ovation at the end of the world premiere of "Hrashapar". Composer R. Yardumian acknowledges the greetings and points to Maestro Grigorian.

As we talked during the reception, Richard Yardumian shared that, as in the past, the church should be the primary sponsor of the musicians. "As I see it, the composer must become the useful servant of the church. I believe that today's efforts is a step in that direction."

Rouben Gregorian felt that occasion like this are beneficial in influencing and educating the non-Armenian. "they too must get involved in our music. For it touches the human heart and soul; it deserves to be heard by everyone."

And Rouben Gregorian, truly sensitive to the efforts of the day, publicly thanked His Grace Archbishop Mesrob Ashjian. "This concert took place because of his support and encouragement of an idea. We owe it all to him."

This concert was the culmination of various activities planned by the Prelacy's Nuvarsag Committee. Indeed we thank His Grace and the Committee for educating us, making us aware of the existence of the Nuvarsag Treaty. For in this treaty we can look beyond Vartanantz, beyond the battle of Avarair, beyond defeat, to the hope of justice prevailing. "And hope will not disappoint us."

The Prelacy wishes to express its thanks to the following organizations for their participation and support: The Armenian-Iranian cultural Society, Hamazkaine Cultural Society of NY/NJ, The Essayan Getronagan, Armenian National Education Council (ANEC), Armenian Religious Education Council (AREC), the Prelacy Ladies' Guild, and Knights of Vartan — Mid Atlantic Lodges.

A special thanks to St. Bartholomew's Church for allowing the concert to be held in their church; to Mr. Dino Anagnost, Director of the Little Orchestra Society and the Orpheon Chorale; and to Arthur Aaron, Orchestra Manager.

The Prelacy also acknowledges its gratitude to Glazer and Kalayjian Design for the booklet cover design, to Quality Engraving for the poster production, to Florence Avakian for research and reporting, and to Kathy Manuelian for overseeing the artwork and design of the booklet.

THE ARCHBISHOP RECEIVES THE AVAK SBARABED OF THE KNIGHTS OF VARTAN

On Tuesday, October 23rd, 1984, His Eminence, Archbishop Mesrob Ashjian, received a visit from Mr. Kachador Kazarian, Avak Sbarabed of the Knights of Vartan who was accompanied by the Avak Tbrabed, Mr. Jirair Avedisian. During part of the visit, the Prelate of Lebanon, His Grace Bishop Aram Keshishian, and the Prelate's assistant Rev. Khoren Habeshian were present. The visit which lasted more than one hour was a most cordial one. The Archbishop and the Avak Sbarabed discussed several issues concerning the Armenian Community. At the end of the visit, the Prelate offered them the first copy of the commemorative medal of 'Nuvarsag' which has been just released. The silver medallion is part of a series of commemorative medallions which were struck in connection with the 1500th anniversary of the signing of the treaty of Nuvarsag. Also, the prelate offered copies of the book 'Armenia' to his guests.

Avak Sbarabed Kachador N. Kazarian enjoys the Nuvarsag medallion offered to him by Arch. Ashjian on his left, Bishop Aram Keshishian.

Trim the hearts of your Loved ones with gifts of Armenian Inspiration

The Prelacy Ladies' Guild
Cordially invites you and your friends to its

CHRISTMAS BOUTIQUE

to be held at the Pashalian Hall,
St. Illuminator's Cathedral, 221 E. 27th St. N.Y.C.

Friday, November 23rd, 1984 12:00 - 9:00 p.m.
Saturday, November 24th, 1984 12:00 - 9:00 p.m.
Sunday, November 25th, 1984 1:00 - 4:00 p.m.

ARMENIAN COLLECTION OPENED AT THE INDIAN ORCHARD LIBRARY

The St. Gregory Armenian Apostolic Church of Indian Orchard, Massachusetts, has served its community for over fifty years. This golden jubilee was marked with nostalgic celebrations and reminiscences on the weekend of October 12-14, 1984.

His Eminence, Archbishop Mesrob Ashjian, attended all the ceremonies. They were planned meticulously by the numerous committees that worked diligently and for several months to organize the different programs of the weekend.

According to the Springfield Free Republican Reporter: "The dedication of the Armenian collection was planned in conjunction with the 50th anniversary weekend celebration of St. Gregory's Armenian Church in Springfield."

"In addition, the ceremony fell during the Armenian's month of Cultural celebration and specifically on the second Saturday of October, which is the day Armenians remember the founders of their alphabet."

"The coincidences were very nice," said His Eminence Archbishop Mesrob Ashjian, who is Prelate of the Armenian Apostolic Church of the Eastern United States and Canada.

"Today is the day of the Holy Translators," he said to the crowd of approximately 50 parishoners and library personnel. "These were special people who discovered the alphabet, translated the Bible, and started Armenian literature," he said.

"Ashjian dedicated a plaque to go with the special collection, which will be kept at the Library on Oak Street."

The Archbishop and the librarian cutting the ribbons of the new "Armenian Collection" at the Indian Orchard Public Library.

The same night, a banquet was held at Springfield Marriot Hotel to mark this anniversary. On behalf of the Executive Council, Mr. Gary Sethian attended the banquet along with Archbishop Mesrob Ashjian and they both addressed the guests. Other speakers included Pastor Antranig Baljian, Chairman Carnig Piligian, Mr. Papken Hachigian from the A.R.F., Miss Arpy Charkoudian on behalf of the A.R.S., and Mr. Haig Sethian from the A.Y.F.

Miss Arax Charkoudian had done a marvelous job with a slide projection depicting the fifty years of life and dedication of those who through their services made St. Gregory a vibrant home for the Armenian community, an instrument to the Glory of God.

The Prelate, before his address to the Congregation, made several presentations to the living charter members of the Church, and to the most active community leaders. And posthumously, certificates of merit were presented to those people who served the Church and community with all their heart and dedication.

On the following Sunday, Serpazan Hayr celebrated the Divine Liturgy, preached, and after the religious ceremonies, attended a family type banquet at the Church Hall. During the banquet, the Board of Trustees offered Serpazan Hayr a beautiful and unique piece: a clock in the shape of St. Gregory Church, being the handwork of Mr. Harry Sethian. It was a well planned and well executed anniversary program. We commend the dedication of all who brought forth their participation to make this anniversary of St. Gregory Church a most memorable one.

THE ARMENIAN OUTREACH RADIO HOUR

On Tuesday Mornings

8:00 a.m. to 8:30 a.m.

Directed by: Vartkes Baboghlian

Sponsored by the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America

ARMENIAN INSCRIBED RUGS: EXHIBIT IN FORT WORTH, TEXAS

A group of guests photographed in front of the, now famous 'Gohar Carpet'. This carpet was the jewel of the exhibit and has an inscription which reads: "I Gohar, full of sin and weak of soul, with my newly learned hands wove (this rug). Whosoever reads (this) say a word of mercy (to God) for me. In the year 1149 (1700 A.D.)"

In the picture from left to right: Professor H. Kayayan; Dr. Edmund P. Pillsbury, Director of the Kimbell Art Museum; Mr. John Santos, producer of CBC; Miss Emily J. Sano, curator; Archbishop Mesrob Ashjian; Mrs. Loretta Gulaian Boxdorfer; Miss Pamela Ilott, Vice President of cultural and religious programs of C.B.S.; Mr. Jimmy Keshishian, treasurer of the Armenian Rug Society; Murray L. Eiland, author of the 'Weavers, Merchants and Kings' catalogue.

The first weekend of October was a glamorous day for the Armenian Inscribed Rugs. Centuries ago, young Armenian girls made rugs in their native villages and towns in historic Armenia, but none of them thought that one day, the rugs they made for their household, Church, or as part of their dowry, would receive international attention. These rugs traveled centuries and thousands of miles. They were exhibited at the Kimbell Art Museum in Fort Worth, Texas. This fact only made that unique exhibit a touching and sentimental gathering for all those who were gathered in Fort Worth to celebrate the opening of "Weavers, Merchants and Kings, Inscribed Rugs of Armenia".

We congratulate the curator, Miss Emily J. Sano, the Armenian Rug Society, and all those who made this exhibit possible.

Archbishop Mesrob Ashjian presents a gift to Mrs. Loretta Boxdorfer

On October 6, 1984 after a reception at the Kimbell Art Museum attended by over 1200 guests, a group of guests were invited by the Museum for a dinner at the local Mexican Restaurant. During the dinner Archbishop Mesrob Ashjian made a few comments and as a token of his appreciation, he presented the book: 'ERMAKOV, Armenia 1910' to Ms. Loretta Boxdorfer, the infatigable secretary of the Armenian Rug Society. He also presented the book 'Armenia, past and Present' to Miss Emily J. Sano, the curator.

On this occasion, the Archbishop also visited the Armenian community of Houston, Dallas, and Fort Worth.

BANQUET HONORING CAMILLE CHAMOUN FORMER PRESIDENT OF LEBANON

His Eminence, Camille Chamoun, the former President of the Republic of Lebanon, and currently Minister in the Cabinet of Mr. Rashid Karame, paid a short visit to the Canadian Lebanese communities at the end of September and the early part of October, 1984.

On Sunday, September 30th the communities of the Lebanese-Canadians had organized a banquet honoring Mr. Chamoun. Scores of Armenians attended this banquet headed by the Prelate, Archbishop Mesrob Ashjian, who made this trip particularly to meet with the prominent leader and stress, once again, the ties which unite the Armenians of Lebanese origin to their country. The Prelate spoke during the banquet and expressed the feelings of his community in the French language, and once again reiterated what Lebanon means to those who opened their eyes under its blue skies in the intimacy of the eternal Cedars.

Mr. Chamoun visited the Sourp Hagop Community Center on Wednesday of October third, 1984.

Ի ՅՈՒՇ

ՓՈՔՐԻԿ ՌՈՒԲԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

Թեմիս Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, եւ Նուար-սակի 1500-ամեակի Յորբելինական Յանձնախումբը ջերմագին շնորհակալութիւն կը յայտնեն սիրելի եւ թանկագին խմբավար երաժիշտ Ռուբէն Գրիգորեանին եւ իր ազնիւ տիկնոջ Մանուշ Գրիգորեանին, որոնք Ազգ. Առաջնորդարանին նուիրեցին Նուարսակի Յորբելինական Համերգի պատուազինը՝ ի յուշ եւ ի յիշատակ իրենց տարաբաղդ բալետին՝ Ռուբիկ Գրիգորեանին:

Փոքրիկ Ռուբիկը, ծնած 23 Մարտ 1955-ին, ասուպային կեանք մը ապրեցաւ, իր մօր բառերով՝ «Աստուած աւելի սիրեց զայն» եւ իր մօտ կանչեց 2 Սեպտ. 1959-ին:

Թող Աստուած իր հրեշտակներու դասին մէջ պահէ քաղցր Ռուբիկը, եւ յաւերժ մխիթարութիւն պարգեւէ իր ծնողներուն:

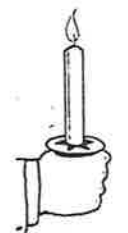

DO YOUR CHRISTMAS SHOPPING AT THE PRELACY BOOKFAIR

DATE: Friday, December 7, 1984 8 pm - 10 pm
Saturday, December 8, 1984 10 am - 10 pm
Sunday, December 9, 1984 1 pm - 6 pm

LOCATION: THE ARMENIAN CENTER
69-23 47th Avenue, Woodside, N.Y.

SPONSORED BY: THE PRELACY BOOKSTORE

TROY COMMUNITY WELCOMES PRELATE

On Sunday, September 16, 1984, the community of Holy Cross Armenian Church of Troy, New York joyously welcomed our beloved Prelate, His Eminence Archbishop Mesrob Ashjian in the celebration of the Divine Liturgy, on the occasion of the fifth and last major feast day of the year: "The Exaltation of the Holy Cross."

Unlike most Sundays, this Sunday was a special one for the Troy community because our Prelate ordained five young men: Aram Topian, Haroutioun (Harry) Kabalian, and Vatche Khachadourian received the first four minor orders of the Armenian Apostolic Church and were ordained acolytes; and Shahe Kotchounian and Sarkis Minassian became stole-bearers.

Also during the Divine Liturgy, Surpazan consecrated a painting of the Crucifixion of Christ, donated by Mrs. Armig Barkamian Nercessian; and a beautiful altar cross, donated by Mrs. Ankine Patikian in memory of her late husband, Mr. Garabed Patikian.

A view of the ordination ceremony

Church services were followed by a delicious and well-attended dinner, in honor of Archbishop Ashjian.

During the program, Surpazan made a special presentation of a bronze-plated medallion to Deacon Antranig Malkonian for recognition of over sixty years of devoted service to the Armenian Church and Nation. Also, Mrs. Syran Lighter, on behalf of the community and Ladies Guild, presented Der Hayr with a beautiful set of vestments, in recognition of his devoted service to the Troy Community.

We wholeheartedly thank our beloved Prelate, Archbishop Mesrob Ashjian for blessing the community with His spiritually uplifting visitation, and look forward to the day he will once again be with us.

Armenian Christmas Cards

Seven Different Designs
All a Part of Our Heritage

Published by the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America, these cards (five of which are shown here) are printed in beautiful four-color lithography. All have been reproduced from an Armenian Illuminated Manuscript painstakingly created by the 14th Century Cilician priest, Sarkis Beedsag. They are all from the Karl P. Sogojan Collection No. 1.

Ազգ. Առաջնորդարանի կողմէ հրատարակ ելած են Հայկական ձեռագիր մատենաներէ ներշնչուած եօթը տարբեր տեսակի քարտեր՝ Հայերէն, անգլերէն, եւ Հայերէն-անգլերէն մաղթանքներով: Մանրանկարները վերցուած են Սարգիս Պիտակի 1350թ. Սիւրի մէջ ծաղկած ձեռագիր Աւետարանէն:

Ձեր Ընտրանքները Փոխանցեցէք Ձեր Հարազատներուն եւ Բարեկամներուն Սարգիս Պիտակի Գումնադր Մանրանկարներով

PRICE SCHEDULE AND ORDER FORM	
1 to 10 Sets	\$5.00 ea. Postage: \$.75
11-20 Sets	\$4.50 ea. Postage: \$2.00
21-35 Sets	\$4.25 ea. Postage: \$3.25
36-50 Sets	\$3.75 per set Postage: \$4.25
Over 50 Sets	\$3.25 per set Postage: \$4.50
Over 100 Sets	\$3.00 per set Postage: \$5.00

Each set includes seven assorted cards with matching envelopes.

Please send me _____ set(s) of Christmas Cards.
Enclosed please find my check for \$ _____

Name _____
Address _____
City, State, Zip _____

Make checks payable to Armenian Apostolic Church of America

Armenian Apostolic Church of America, 138 East 39th Street, New York, New York 10016

ԱՄԱՆՈՐԵԱՆ ԱՐՄԱՂԱՆ

Ամանորի եւ Սուրբ Ծննդեան տօներուն առթիւ կրնանք ձեր Հայ եւ յատկապէս օտար բարեկամներուն նուիրել Ազգային Առաջնորդարանի հրատարակութիւններէն Աւստրո-Նիւ Ելիզապէթ Պաուրի «Արմինիա» անգլերէն գեղատիպ հատորը:

Սոյն հատորը կը բաղկանայ 180 էջերէ, 65 գունաւոր եւ 90 սեւ ու ճերմակ ընտիր լուսանկարներով, գեղակազմ եւ մեծադիր: Կը պարունակէ Հայոց եւ Հայաստան աշխարհի պատմութիւնը՝ սահուն, մատչելի եւ հաճելի լեզուով: Պատիւ պիտի զգար այս հատորով Հայութիւնը ծանօթացնել ձեր օտար բարեկամներուն:

Նոր տարուան առթիւ, եւ մինչեւ Դեկտեմբեր 31, 1984, բացառիկ գումար մը նշանակած ենք: Այսպէս, եթէ օրինակ մը գնէք 32 տոլարի՝ իրաւունք կ'ունենաք երկրորդ օրինակը գնելու 16 տոլարի որով կ'ունենաք 25 տոլարի գեղջ մը ընդհանուրին վրայ, եւ, առաքման ծախսով միասին, 66 տոլարի փոխարէն կը վճարէք միայն 50 տոլար:

Հաճեցէք ձեր չէքերը (իւրաքանչիւր 2 օրինակի համար 50 տոլար) ուղարկել Ազգ. Առաջնորդարանի գրաստան՝ հետեւեալ հասցեով. —

Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America
138 East 39th Street
New York, N.Y. 10016

The Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America Presents: PAREGENTAN IV (MARDI GRAS) Weekend of February 15 - 17, 1985

WATERTOWN, MASS.
Armenian Cultural and Educational Center

TREAT YOURSELF TO A PLEASANT WEEKEND
JOIN FELLOW ARMENIANS IN CELEBRATING THE
TRADITIONAL ARMENIAN PAREGENTAN

AN APPEAL TO OUTREACH READERS

Once a year we appeal to our readers for a donation to help defray the expenses of publishing OUTREACH.

As you know, there is no subscription fee for OUTREACH. It is sent without charge to thousands of homes. This issue, for example, is being mailed to some 10,000 homes

The costs of preparing a publication continues to rise, and yet it cannot be considered to be a luxury, it is a necessity. It is only through the printed word that we can keep in touch with each other.

Please, take the time now, and send your tax-deductible donation, if you haven't done so already. Thank you.

Enclosed is my check/money order \$ _____

Name _____

Address _____

City, State, Zip _____

Send your donation to:
"OUTREACH"
Armenian Apostolic Church of America
138 East 39th Street
New York, New York 10016

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍԱԽՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԳՊԻՐՆԵՐՈՒ ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՐԱՐԻ ՏՈՒՂՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 30 Սեպտեմբեր 1984, Ֆիլատելֆիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց թէմի Բարեջան Առաջնորդ՝ Բարձրաշնորհ Տ. Մեսրոպ Ս. Արքեպիսկ. Աշճեան:

Յընթաց Ս. Պատարագի տեղի ունեցաւ Դպիրներու Զեռնադրութիւն՝ Խարտավիլակութեամբ Հոգւ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Դանիէլեանի: Սրբազան Հայրը 22 Դպիրներ ձեռնադրեց եւ Դոնապանութեան, Ընթերցողութեան, Երգմանեցողութեան եւ Զահրնկալութեան աստիճաններ շնորհեց եկեղեցւոյ Դպրաց Դասի հետեւեալ անդամ-անդամուհիներուն. — Հրաչ Փանոսեան, Ռաֆֆի Ճիհանեան, Ալպարթ Սուլթանեան կրտս. Գալուստեան, Վիգէն Գազանճեան, Սեւակ Կարապետեան, Սասուն Սարգստեան, Մարգ Սէմէրճեան, Ռաֆֆի Սեդրակեան, Սէթ Սեդրակեան, Յակոբ Քէչիչեան, Անի Ասատուրեան, Հելեն Գազանճեան, Նուրիճա Գազանճեան, Վերոնիգա Գազանճեան, Նայիրի Հիւլպրթ, Գրիստիան ձօնջ, Լորիկ Նալպանտեան, Պարիկ Նալպանտեան, Դալար Քէօսէեան, Լուսի Զազարեան: Զեռնադրութենէն ետք տեղի ունեցաւ Ուրարի Տուչութիւն եւ Սրբազան Հայրը Ուրար կրելու իշխանութիւն շնորհեց Յովսէփ Կարապետեանի:

«Հայր Մեր»-էն առաջ Սրբազան Հայրը տուաւ իր Հայրական պատգամը եւ ըսաւ. — Եկեղեցւոյ եւ Գաղութիւն տարեգրութեան մէջ այսօր կը մնայ անմոռանալի: Յնձուրեան մէջ է այսօր Հայ Եկեղեցին, որովհետեւ 22 նորահաս պատանի-երիտասարդներ իրենք զիրենք կ'ընծայեն եկեղեցւոյ սպասարկման: Անոնք իրենց կենդանի վկայութիւնը կը բերեն իրենց հաւատքին՝ պայծառացելով Ս. Եկեղեցին եւ կ'ապացուցանեն որ հաւատարիմ ժառանգորդներն են մեր երախտաշատ նախահայրերուն: